

در این موزه نابینایان هم می بینند!

گزارشی از موزه ملی ایران

فریبا موسوی زاده

مدیر شرکت آموزشی فرابال

لمس آن‌ها، کاربردهای ممکن هر سنگ را پیش‌بینی کنند؛ سنگ‌هایی که از آن‌ها برای بریدن، پاره کردن، و خرد کردن اجسام مختلف استفاده می‌شده است.

■ پس در این فضا مخاطبان با اشیاء واقعاً قدیمی روبه‌رو نیستند و شما در پی انتقال حس به آن‌ها بوده‌اید؟

□ بله دقیقاً. ابزارهای سنگی واقعاً ممکن است خیلی تیز باشند و ما از تیزی آن‌ها کم کرده‌ایم. در اینجا بیشتر فرصتی برای به‌دست آوردن یک تجربه جدید فراهم کرده‌ایم. ما به این فکر کردیم که ممکن است مخاطبان ما تصویری از سنگ‌های قدیمی که در طبقه دوم قرار داده‌ایم نداشته باشند. آن‌ها هرگز ندیده‌اند که چطور از یک سنگ می‌توان به‌عنوان چاقو، چکش و تبر استفاده کرد و ما این فرصت را در اختیار آن‌ها قرار می‌دهیم که با لمس هر سنگ بتوانند به چنین کاربردهایی فکر کنند.

در جعبه دیگر، آن‌ها تفاوت بین سنگ‌های لعاب‌دار و بدون لعاب را حس می‌کنند. نقش و نگارهای برجسته روی ظروف را لمس می‌کنند و با ظروف قدیمی مانند تنگ و لیوان آشنا می‌شوند. ما جعبه‌های فلزی و شیشه‌ای را هم تهیه کرده‌ایم ولی هنوز برای ارائه آماده نشده‌اند. در جعبه سوم، تلاش کرده‌ایم تفاوت بین سطوح را به مخاطب نشان دهیم.

■ فکر می‌کنم مخاطبان به‌خوبی با این سه جعبه، می‌توانند مهم‌ترین ابزارهای دوران پارینه‌سنگی و روستایی را که در طبقه دوم موزه قرار دارد، درک کنند.

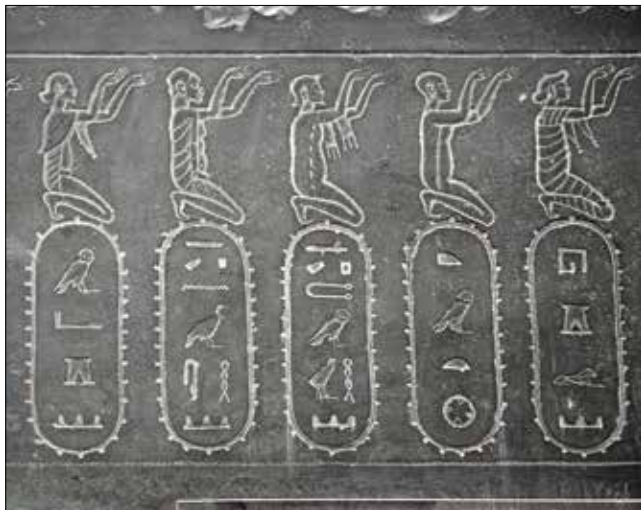
□ البته این درک بسیار اندک است و به توسعه بیشتری نیاز دارد. در نمونه‌های بعدی، طرح‌های تخت‌جمشید را بازسازی کرده‌ایم. این طرح‌ها در قالب یک‌به‌یک، برابر نمونه اصل و نقش برجسته‌های یک سویه هخامنشی ارائه شده‌اند. چنین طرح‌هایی برای نمایش یک رویداد یا مراسم مانند هدیه دادن به کار رفته‌اند و نقش و طرح لباس‌ها و نحوه ایستادن و نشستن افراد در آن‌ها بسیار مهم است. ما طرحی از یک نوشته به خط

اگر تا به حال گذرتان به موزه ملی ایران افتاده باشد، حتماً سنگ‌نگاره‌های قدیمی، کتیبه‌های باستانی، سنگ‌نوشته‌های قدیمی، و تندیس‌های دوران ایران باشکوه هوش از سرتان برده است. ساختمان موزه ایران باستان را که اولین موزه ایران است، آندره گودار فرانسوی در سال ۱۳۱۴ با الهام از کاخ کسری که از آثار دوره ساسانی در شهر تیسفون است، طراحی کرد. این موزه در سال ۱۳۱۶ رسماً گشایش یافت و آثاری از دوران پارینه‌سنگی، عصر آهن، ساسانی، اشکانی، سلوکی و هخامنشی را به نمایش گذاشت که شیفتگان فرهنگ ایران زمین را به خود جذب کرد. در این میان، شمار زیادی از مخاطبان از جمله نابینایان، از درک لذت دیدن این ذخایر ملی محروم بودند. چند سالی است که موزه ایران باستان، فضایی مخصوص نابینایان ایجاد کرده است. برای آشنایی بیشتر با این مکان، به دیدار خانم فیروز سپیدنامه، کارشناس موزه رفتیم.

■ برای ما بسیار جذاب است که این طیف خاص از جامعه را مخاطب خود دانسته‌اید. مشتاقیم با امکاناتی که برای نابینایان فراهم شده است، بیشتر آشنا شویم.

□ سیستم نابینایان تقریباً سه سال پیش راه‌اندازی شده و ضرورت‌های جامعه نابینایان را رصد کرده است. با توجه به فضای موزه تلاش کردیم محیطی را آماده سازیم که فضا را برای آن‌ها ملموس‌تر کند. نخست، برای آشنایی این‌گونه افراد با دوران پارینه‌سنگی جعبه‌هایی طراحی کردیم که در داخل آن‌ها ابزارهای سنگی قرار گرفته است و نابینایان می‌توانند با

● **من در اینجا یک دستگاه رایانه با صفحه کلید خاص می‌بینم؛ آیا این هم جزء بخش‌های خاص نابینایان است؟**

□ بله. این دستگاه راهنمای استفاده از موزه است. این برنامه از یک کلید برجسته‌نگار استفاده می‌کند که دارای بخش صوتی هم است. آثار مختلفی در رایانه ثبت شده است که با انتخاب هر کدام می‌توان توضیحات مفصل مربوط به آن را شنید یا به خط بریل خواند. ما به دلیل اینکه سازمان بهداشت جهانی استفاده از هدفون را ممنوع اعلام کرده است، به دوستان پیشنهاد می‌کنیم که اگر مایل‌اند، از هندزفری شخصی خودشان برای استفاده از بخش صوتی استفاده کنند. هر عزیز نابینا می‌تواند به تنهایی و بدون کمک ما از این سیستم استفاده کند و راهنمایی‌های لازم را درباره اجسام موجود در موزه دریافت نماید.

● **خیلی جالب است که در این بخش، نابینایان رسماً قادر به دیدن موزه هستند؛ آیا آن‌ها به جز این بخش از سایر بخش‌های موزه هم بازدید می‌کنند؟**

□ همه می‌توانند از موزه بازدید کنند. البته راهنمای ما در تمام مراحل بازدید، قدم‌به‌قدم همراه آن‌ها نخواهد بود و بازدیدکنندگان می‌توانند به کمک دوستان خود از بخش‌های مختلف بازدید کنند. ما در بازدیدهای گروهی که علاوه بر خود موزه، تعاملات اجتماعی و حضور در فضای جامعه نیز جزء اهداف بازدید تلقی می‌شود، گردش در موزه و حضور در بخش‌های مختلف آن را توصیه می‌کنیم. به این ترتیب، آن‌ها در کنار جعبه‌های شیشه‌ای دور هم جمع می‌شوند و از راهنما درباره

میخی را هم در اینجا آماده کرده‌ایم که افراد با لمس آن می‌توانند سبک نگارش این خط را لمس کنند. تجربه لمسی نابینایان علاوه بر اینکه عموماً از سایرین قوی‌تر است، با یکدیگر هم تفاوت دارد. به همین دلیل، آن‌ها استنباط‌های متفاوتی از این حکاکی‌ها دارند و ما با توضیح اینکه این خطوط نمادهایی قراردادی برای انتقال مفاهیم‌اند، آن‌ها را برای درک بهتر راهنمایی می‌کنیم و آن‌ها با توجه به تجربه‌های حسی متفاوتشان، به درک عمیق‌تری از نوشته‌ها می‌رسند. یک نمونه از خط هیروگلیف را نیز در اینجا داریم که برای مخاطبان بسیار جذاب است.

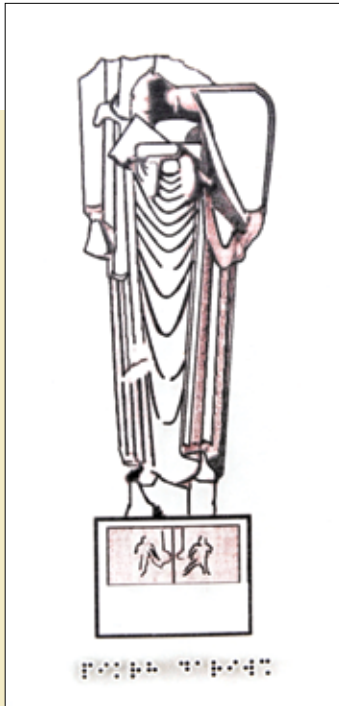
● **خواندن خطوط باستانی برجسته باید برای نابینایان هیجان‌انگیز باشد.**

□ این تجربه منحصر به فردی برای آن‌هاست ولی بخش جذاب‌تر، کاغذهایی است که روی آن‌ها تصاویر آثار باستانی موزه به صورت برجسته حک شده و زیر آن توضیحات مربوطه با خط بریل نوشته شده است. نابینایان می‌توانند به راحتی و بدون نیاز به توضیحات افراد، این بخش را لمس و کاملاً حس و درک کنند. ما در تلاشیم که بتوانیم این بخش را توسعه دهیم و آثار بیشتری را در اینجا عرضه کنیم.

● **به نظر می‌رسد این فضا بیشتر برای بازدیدهای فردی طراحی شده و برای گروه‌ها، خیلی محدود و کوچک است.**

□ این فضا متناسب با ساختمان کل موزه و تعداد مخاطبان در نظر گرفته شده است. طبیعی است که گسترش آن به میزان بازدیدها بستگی دارد اما در شرایط کنونی بهتر است مخاطبان در گروه‌های کوچک‌تری از اینجا بازدید کنند. اگر مراکز مرتبط با نابینایان بتوانند اطلاعات لازم برای جامعه خود را به ما ارائه بدهند و اولویت‌های نیازهای آموزشی خود را مطرح کنند، ما می‌توانیم این بخش را به شیوه مناسب‌تری توسعه بدهیم. البته به گفته بسیاری از بازدیدکنندگان خارجی، همین فضای محدود هم در بعضی کشورهای بسیار پیشرفته وجود ندارد. یک تجربه ما مربوط به یک گروه فرانسوی بود که با یک عضو نابینا از این مرکز بازدید کردند و برایشان بسیار جالب بود که چنین فضایی به معلولان اختصاص یافته است.

یا امکان تردد آن‌ها در پله‌ها را به طریقه فوقانی فراهم می‌کنند. البته امیدواریم به‌زودی فضاسازی‌های مورد نیاز نیز انجام شود.

● خوشحال می‌شویم که در حس خوب شما از یک خاطره خاص از بودن در کنار این عزیزان سهیم شویم.

□ یک اشکال کار ما این است که فکر می‌کنیم فقط ما باید به معلولان کمک کنیم اما به‌نظر من آن‌ها باید در درک شرایط و راهنمایی خودشان به ما کمک و ما را راهنمایی کنند. ما با راهنمایی خود آن‌ها امکان خدمت‌رسانی بهتری را خواهیم داشت. چندی پیش، یک فرد معلول فرانسوی را برای بازدید از موزه

آورده بودند که می‌گفتند آرزو داشته‌است دیوار چین و ایران را از نزدیک ببیند. او روی صندلی چرخ‌دار و در حالی که دستگاه‌هایی برای تنفس به او وصل بودند، حمل می‌شد. ما به همراه کارکنان موزه به او کمک کردیم تا از بخش‌های مختلف داخل موزه دیدن کند. با اینکه جابه‌جا کردن او بسیار دشوار بود، همگی از بودن در کنار او و دیدن چهره هیجان‌زده‌اش به وجد آمده بودیم.

● در پایان، چه توصیه‌هایی برای افراد معلول، به‌ویژه نابینایان بازدیدکننده از موزه، دارید؟

□ توصیه من، بازدیدهای گروهی ده یا دوازده نفری است تا بتوانیم به راحتی به بازدیدکنندگان خدمت‌رسانی کنیم. بیشترین بازدیدکنندگان ما ناشنوایان هستند که ما با آهسته و شمرده صحبت کردن و استفاده از واژه‌های آسان، به لب‌خوانی آن‌ها کمک می‌کنیم. هر چه گروه‌ها محدودتر باشند، امکان این خدمت‌رسانی بهتر است. ما صندلی چرخ‌دار هم داریم که اگر کسی نیاز داشت می‌تواند از آن استفاده کند. به هر صورت، تمامی کارکنان اینجا آماده‌اند تا هر خدمتی را که در توان دارند، به بازدیدکنندگان ارائه دهند. ما تلاش می‌کنیم همه بازدیدکنندگان را به همان صورت که هستند، بپذیریم و در کنارشان باشیم. برای ما محدودیت‌های فیزیکی و جسمی اهمیتی ندارد و فقط آشنایی آن‌ها با گنجینه عظیم باستانی مهم است. در این مسیر هم هر کمکی از دستمان برآید خواهیم کرد.

● بسیار متشکرم و امیدوارم به زودی این حرکت زیبای شما را برای تعامل شایسته با طیف معلولان کشور، در همه موزه‌های کشور شاهد باشیم.

بخش‌هایی که در اطراف آن هستند، توضیحاتی می‌شنوند. البته، به‌طور کلی ممکن است این روند برای آن‌ها خسته‌کننده باشد. بنابراین، ما فقط ایستگاه‌هایی را در مسیر حرکت تعیین می‌کنیم و راهنما فقط در همان بخش‌ها توضیحات لازم را ارائه می‌دهد. ما تلاش می‌کنیم که این ایستگاه‌ها متناسب با شرایط سنی و تحصیلی مخاطبان باشند.

● آیا این امکان وجود دارد که برای هر اثر یا حداقل تعدادی ایستگاه، یک قسمت خاص شبیه‌سازی شده که هم امکان لمس کردن، هم خواندن و هم شنیدن داشته باشد، طراحی کنید؟

□ این یکی از مهم‌ترین برنامه‌های آینده ماست. این موزه در شرف بازسازی است و با توجه به شرایط آتی قصد انجام دادن آن را داریم. مثلاً یکی از برنامه‌های ما این است که مجسمه خشایارشا را در ابعاد کوچک‌تر بسازیم و در کنار بخش اصلی برای لمس کردن قرار دهیم. طرح واقعیت مجازی و حسگرهای راهنما برای عصای سفید را نیز در دست اقدام داریم. چون فضای این ساختمان جزء آثار ملی است، انجام دادن اصلاحات و تغییرات خیلی عمده در آن میسر نیست، اما در بازسازی موزه ما استفاده از آسانسور را برای دسترسی راحت‌تر افراد به طبقه دوم پیش‌بینی کرده‌ایم که مشکل معلولان جسمی-حرکتی را حل کنیم. استفاده از رمپ‌ها را نیز پیشنهاد داده‌ایم که امیدواریم به‌زودی برای بازدیدکنندگان قابل استفاده باشد.

با وجود همه مشکلات ترددی و حرکتی، همه کارکنان این موزه آماده‌اند تا هر خدمتی که بتوانند به این عزیزان ارائه دهند. کارکنان ما در هدایت افراد معلول کمک می‌کنند، در صورت نیاز صندلی‌های چرخ‌دار آن‌ها را به سالن هدایت می‌نمایند